

Protocol Meerbegaafden

Maart 2013

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Visie meerbegaafdheid	3
Doelstelling	3
Signalering	4
Diagnosticering	4
Compacten en Verrijken	5
Levelwerk en Talentenlijn	6
Bovenschoolse Plusklas	7
Samenwerking VO	9
 Bijlage 1: Uitwerking DHH per vakgebied	
Rekenen	10
Spelling	11
Taal	12
Leessleutel	13
Bijlage 2: Stroonschema	15
Bijlage 3: Procedure aanmelding Lessen Develstein	16
Afsprakenblad	17

Protocol Meerbegaafdheid

Inleiding

Impuls staat voor stimulans of prikkel. Ieder kind heeft een prikkel nodig om zijn of haar talent te kunnen ontwikkelen. Deze stimulans kan pas kenbaar gemaakt worden wanneer er aan de onderwijsbehoeften van het kind voldaan wordt.

Meerbegaafde kinderen zijn kinderen met een bovengemiddelde intelligentie. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen hoogbegaafden (IQ van boven de 130) en meerbegaafden (IQ van boven de 115).

Bij meerbegaafden ligt de uitdaging van de lesstof vaak op een ander niveau dan bij het gemiddelde kind. De onderwijsbehoefte van een meerbegaafde is het krijgen van een uitdagend lesaanbod om hun talent(en) te kunnen ontwikkelen.

In dit protocol wordt uitgelegd hoe basisschool Impuls meerbegaafden signaleert en wat de school kan bieden voor meerbegaafden in groep 1-8. Er wordt geprobeerd aan ieders onderwijsbehoeften te voldoen, zodat talenten optimaal ontwikkeld kunnen worden.

Visie meerbegaafdheid

Impuls werkt handelingsgericht. Bij het handelingsgericht werken wordt er gekeken naar de zorg en hulp die kinderen nodig hebben op onderwijsgebied. Bij deze extra zorg zullen sommige kinderen een extra instructie of uitleg nodig hebben, andere kinderen hebben meer behoefte aan een verrijkingsopdracht. Op Impuls vinden wij meerbegaafde leerlingen evengoed zorgleerlingen. De zorg ligt niet bij de achterstand van het werk, maar juist bij de uitdaging die het kind nodig heeft.

Dit handelingsgericht werken kijkt naar de onderwijsbehoeften en de leerstijl van het kind. Door middel van compacten en verrijken wordt de leerstof als leerlijn ingezet voor meerbegaafden.

“Goede leerlingen verdienen een kans om meer te kunnen bereiken. Meerbegaafde leerlingen worden als zorgleerlingen beschouwd en krijgen ook de status van zorgleerlingen.” (Van der Pas – Jacobs, 2008)

Doelstelling

Kinderen die meerbegaafd zijn aanspreken op hun capaciteiten en interesses in de vorm van compacting en verrijking binnen de groep

Kinderen vroegtijdig signaleren en diagnosticeren, m.b.v. een stroomschema en waar nodig het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafden.

Signalering

De intake in gesprek met ouders
Voortgangsgesprekken met ouders
Quickscan binnen 6 weken na start op de Impuls (groep 1 en zij-instromers)
Quickscan rond herfstsignaleringsgroep 3
Quickscan eind groep 5

Bij de intake van nieuwe leerlingen wordt met ouders besproken of zij het vermoeden hebben dat hun kind meerbegaafd zou kunnen zijn. Om te voorkomen dat we leerlingen over het hoofd zien (onderpresteerders), wordt bij de leerlingen van groep 1 standaard de quickscan in het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafden (DHH) afgenomen binnen 6 weken nadat ze op school gestart zijn. Kinderen die hier uitspringen worden verder besproken met de intern begeleider. Zie hiervoor ook het Stroomschema. Deze quickscan wordt ook afgenomen bij zij-instromers in de hogere groepen.

Tijdens voortgangsgesprekken met ouders kunnen vermoedens van onderpresteren naar boven komen, dit kan een reden zijn tot verder onderzoek.

M.b.v. de quickscan kunnen de leerkrachten op grond van resultaten in het leerlingvolgsysteem en de werkhouding leerlingen signaleren. Bij twijfel kunnen alle leerkrachten de quickscan voor individuele leerlingen gebruiken en overleggen met de IB.

Het kan ook zijn dat kinderen voor één vak talent hebben: in dat geval wordt er alleen bij dat vak gehandeld volgens onderstaande.

Leerkracht en ouders signaleren. Dit wordt met de Intern begeleider besproken.

De signalering wordt vastgelegd in het Logboek.

Diagnostisering

Bij de diagnose wordt er alleen nog gekeken naar de kinderen die al gesignaleerd zijn. Er is dus een beperkte groep over waar verder onderzoek naar gedaan wordt door de leerkracht en de IB. Er wordt gewerkt volgens een stroomschema.

De volgende gegevens kunnen worden verzameld tijdens het diagnostische onderzoek:

- Een observatielijst waarin signalen van meerbegaafdheid worden gemeten (DHH)
- Toets gegevens (uitgezonderd onderpresteerders)
 - Voor leerlingen eind groep 2: DMT kaart 1 >25 / ≥ AVI M3
- Aanvullende gegevens van de school, het gezin en het kind zelf

Daarnaast wordt gekeken naar andere kenmerken van begaafdheid:

- Leervermogen (probleemoplossend vermogen, creatief denken, overige denkvaardigheden)
- Motivatie
- Werkhouding
- Zelfstandigheid
- Sociaal-emotionele vaardigheden
- Houding t.o.v. school
- Zelfbeeld
- Leerprestaties

Vooraf de werkhouding, motivatie en zelfstandigheid zijn belangrijke aspecten om aanpassingen te realiseren, als er op dit gebied problemen (te verwachten) zijn, moet eerst naar de ontwikkeling van deze kenmerken gekeken worden. De onderzoeksresultaten worden vastgelegd in het logboek.

Wanneer vastgesteld is dat een leerling inderdaad (partieel) meerbegaafd is, zullen er *Stimuleert* aanpassingen in de reguliere lesstof gemaakt worden, waarmee tijd voor verrijking gecreëerd wordt. Omdat dit structureel is, zal dit worden vastgelegd in het groepsoverzicht. Dit om te voorkomen dat er misverstanden ontstaan bij de overgang naar een nieuwe leerkracht.

Compacten en verrijken

Compacten is een begrip dat gebruikt wordt in de context van onderwijs voor meerbegaafde leerlingen. Leerlingen die meerbegaafd zijn op één of meerdere vakgebieden, hebben in de regel minder behoefte aan instructie en aan herhalings- en oefenstof voor die vakgebieden. Verder zijn ze in staat de leerstof in een hoog tempo te verwerken. De leerstof in de methoden past daarom niet altijd bij deze leerlingen, er zullen aanpassingen nodig zijn. Die aanpassingen worden aangegeven met de term 'compacting': het indikken van de reguliere lesstof waarbij de stof beperkt wordt tot de essenties.

Compacten heeft enerzijds als doel te voorkomen dat leerlingen zich gaan vervelen en ze gedemotiveerd raken wanneer zij steeds leerstof moeten oefenen en herhalen die ze al beheersen. Anderzijds komt door het compacten tijd vrij die gevuld kan worden met andere leerstof, verrijken.

Op Impuls wordt gewerkt volgens de principes van het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafden (DHH). Het DHH geeft richtlijnen per methode om te compacten op basis van leerlijnen. Er worden twee niveaus van compacting per methode aangeboden. Een belangrijk uitgangspunt van de richtlijnen compacting van het DHH is dat de leerkracht verantwoordelijk blijft voor de aan te bieden leerstof en dat hij met behulp van de richtlijn zelf selecteert welke stof de leerling mag overslaan. Hierdoor houdt de groepsleerkracht zicht op het uitzetten van de leerweg van (mearbegaafde) leerlingen. Per leerstofblok is een leerkracht eenmalig ongeveer 15 minuten kwijt met het omzetten van de richtlijnen in een (week)planning. Deze planning geldt dan voor alle leerlingen die op dit niveau van compacting werken en gedurende de periode dat er met de methode gewerkt wordt.

Bij het eerste niveau, de eerste leerlijn, wordt volgens de richtlijn ongeveer 40% van de reguliere lesstof geschrapt. Deze leerlijn is bedoeld voor:

- Begaafde leerlingen;
- Leerlingen met een beperkte didactische voorsprong;
- Leerlingen die slechts een talent hebben op één vakgebied.

Bij het tweede niveau, de tweede leerlijn, wordt volgens de richtlijn ongeveer 60% van de reguliere lesstof geschrapt. De leerlijn is bedoeld voor:

- Hoogbegaafde leerlingen;
- Leerlingen met een ruime didactische voorsprong (>1 jaar);
- Leerlingen die in het verleden reeds een keer vervroegd zijn doorgestroomd.

Zie de bijlage voor de richtlijnen voor de op Impuls gebruikte methode voor rekenen (Wereld in Getallen), taal (Taal in Beeld), spelling (Spelling in Beeld) en aanvankelijk lezen (Leessleutel).

In het DHH zijn ook nog algemene richtlijnen voor compacting te vinden voor: begrijpend lezen en zaakvakken.

We streven er naar om alle kinderen de leerstof van hun eigen klas te laten maken, versnellen op een vak zal in principe niet meer voor komen.

Inzet Levelwerk / Talentenlijn

De leerlingen die de lesstof compact aangeboden krijgen, krijgen verrijkingstof.

Voor kinderen die voor alle vakken verrijking nodig hebben, zal Levelwerk worden ingezet. Voor kleuters zal Talentenlijn worden ingezet.

Leerlingen die voor verrijking in aanmerking komen, krijgen per periode een taakoverzicht en de materialen, waarmee ze zelfstandig aan het werk gaan op de momenten die daar geschikt voor zijn.

De speciale aanpak voor de Levelwerk-leerlingen wordt in het groepsplan vastgelegd in een speciaal cluster per vak.

De levelwerkers worden in de groepsplannen in een aparte subgroep ingedeeld. Voor hen gelden basisdoelen en verrijkingdoelen uit Levelwerk/ -spel. De leerkracht plant wekelijks 15 minuten in voor de ondersteuning van de levelwerkers. Tijdens de groepsbesprekingen komt de voortgang van deze leerlingen altijd aan bod.

Kinderen die alleen compacten of verrijken op één vak, mogen gebruik maken van de verrijkingsmaterialen die op school aanwezig zijn, waaronder Levelwerk/Talentenlijn. Dit wordt door de leerkracht ingepland in de dag-/weektaak.

Bovenschoolse Plusklas

Met ingang van schooljaar 2013-2014 zal er in Zwijndrecht binnen de Stichting PCOAZ een plusklas worden gestart.

Deelname moet een toevoeging zijn aan Levelwerk, de leerling moet hier echt behoefte aan hebben. Het kan zijn dat de hoeveelheid werk in Levelwerk aangepast moet worden.

Uitgangspunten hier voor zijn beschreven in onderstaand schema.

Hoe is de organisatie geregeld? Er is een stuurgroep, bestaande uit leerkrachten die de lessen verzorgen. Deze stuurgroep wordt gevoed en ondersteund door de expertisegroep, bestaande uit leerkrachten van de diverse scholen van PCOAZ die kennis hebben van meer- en hoogbegaafdheid.
Wat wordt er aangeboden in de plusklas: • Filosofie/debatteren • Kunstprojecten • Samenwerking met Develstein • Sociale vaardigheden • Projectmatig werken • Techniek(op niveau) eventueel contacten met TH Delft/Eindhoven • Vreemde taal(bijv. Chinees(samenwerking met Develstein zoeken/Chinese school Rotterdam) Meedoen aan wetenschapsknooppunt Erasmus universiteit (lessen serie filosofie, psychologie, geneeskunde, economie)
Hoeveel kinderen kunnen er maximaal mee doen? Maximaal 12 en minimaal 4 leerlingen per groep.
Voor welke groepen? We starten met groep 5/6 en groep 7/8 (wekelijks een dagdeel) In de toekomst willen we ook aanbod verzorgen voor groep 3/4
Op welke locatie vindt het plaats?: Bestuurscentrum/Julianaschool
Hoe komen de kinderen daar en weer terug? Ouders zijn zelf verantwoordelijk voor het vervoer van- en naar de scholen
Hoe worden de leerkrachten die het aanbod verzorgen betaald? Meerdere bronnen: • SWV • Gezamenlijk door de scholen, vast basisbedrag + vast bedrag per deelnemende leerling • Sponsoring Eventueel voor excursies bijdrage van ouders(die dit kunnen betalen)
• Hoe wordt de betaling van de materialen geregeld? SWV • Gezamenlijk door de scholen, vast bedrag per deelnemende leerling • Sponsoring

Hoe verloopt communicatie naar ouders?

De werving van kinderen vindt plaats via de scholen.

Op de websites is informatie te vinden over de groep.

Minimaal 2 momenten per jaar waarbij ouders en +groep leerkrachten elkaar treffen

Via IB en leerkracht kinderen.

Apart gesprek ouders leerkracht plusgroep.

Eventueel een digitaal portfolio ontwikkelen.(in ouderportaal Parnassys)

Evaluaties vinden plaats met ouders, kinderen en leerkrachten.

Eventueel presentatie/inloop voor leerlingen ouders

Samenwerking VO

In het schooljaar 2009-2010 is er een Pilot gestart op het DevelsteinCollege, voor leerlingen uit groep 8 van het PC basisonderwijs in Zwijndrecht en Hendrik Ido Ambacht. De pilot bestond uit het volgen van lessen Science, Frans en Geschiedenis. Sindsdien is er elk jaar een aanbod vanuit het DevelsteinCollege. Op dit moment kunnen kinderen uit groep 8 in de maanden oktober/november/december 6 lessen Science of Grieks/Latijn volgen.

Doel van de lessen:

- Extra aanbod voor getalenteerde leerlingen
- Samenwerking PO-VO ('krachtenbundeling')
- Kennismaking met de 'Gymnasiumafdeling' van het DevelsteinCollege

Kinderen worden geselecteerd door de leerkracht van groep 7, aan het eind van het schooljaar. Alleen kinderen met een voorlopig VWO-advies met behoefte aan meer uitdaging komen hier voor in aanmerking.

Voor de HAVO/VWO kinderen is er ook een aanbod vanuit het Walburg College, meer gericht op Technieklussen.

Uitwerking DHH per vakgebied

Rekenen

1^e leerlijn:

- Basisprogramma
 - Startactiviteit: wel
 - Instructie: wel (zie ook leerlijn zelfstandigwerken, directe instructiemodel)
- Rekenopgaven:
 - Interactieve opdrachten (linker blz.): wel
 - Zelfstandig werken (rechter blz.): helpt
 - Projecttaken: wel
 - Automatiseren/hoofdrekenen (handleiding): naar behoefte
 - Toetstaken: wel
 - Afsluiting: naar keuze
 - Cijferen (va gr 6): helpt
 - Zakrekenmachine (va 7b): wel
- Differentiatie:
 - Steropgaven: niet
 - Herhalingstaken: niet
 - Plustaken: helpt
 - Van Alles Wat (va gr5): tweede helft opdrachten
- Computerprogramma: niet

2^e leerlijn:

- Basisprogramma
 - Startactiviteit: wel
 - Instructie: wel
- Rekenopgaven:
 - Interactieve opdrachten (linker blz.): helpt
 - Zelfstandig werken (rechter blz.): niet
 - Projecttaken: selectie
 - Automatiseren/hoofdrekenen (handleiding): naar behoefte
 - Toetstaken: wel
 - Afsluiting: naar keuze
 - Cijferen (va gr 6): niet
 - Zakrekenmachine (va 7b): niet
- Differentiatie:
 - Steropgaven: niet
 - Herhalingstaken: niet
 - Plustaken: selectie
 - Van Alles Wat (va gr5): selectie
- Computerprogramma: niet

Spelling

1^e leerlijn:

- Basisprogramma
 - Op verkenning: zelfstandig
 - Uitleg: zelfstandig lezen (uitlegkaarten)
 - Aan de slag: helpt
 - Terugkijken: niet
 - Signaaldictee: niet
 - Herhaling les 6: niet
 - Controledictee: wel
- Differentiatie
 - Extra opdrachten: selectie
 - Taalmaker:
 - Selectie taalkaarten: alleen onderdelen 'uitleg' en 'aan de slag'
 - Selectie kopieerbladen: alleen onderdelen 'uitleg' en 'aan de slag'
 - selectie computerbladen
 - Computerprogramma Spelling in Beeld: niet

2^e leerlijn:

- Basisprogramma
 - Op verkenning: zelfstandig
 - Uitleg: zelfstandig lezen (uitlegkaarten)
 - Aan de slag: niet
 - Terugkijken: niet
 - Signaaldictee: niet
 - Herhaling les 6: niet
 - Controledictee: wel
- Differentiatie
 - Extra opdrachten: niet
 - Taalmaker: selectie computerbladen
 - Computerprogramma Spelling in Beeld: niet

Taal

1^e leerlijn:

- Basisprogramma
 - Op verkenning: zelfstandig
 - Uitleg: zelfstandig lezen
 - Aan de slag
 - Taalboek: niet
 - Werkschrift: helpt
 - Terugkijken: niet
 - Toets: wel
- Differentiatie
 - Extra opdrachten: selectie
 - Taalmaker:
 - Selectie taalkaarten: alleen onderdelen 'uitleg' en 'aan de slag'
 - Selectie kopieerbladen: alleen onderdelen 'uitleg' en 'aan de slag'
 - selectie computerbladen
 - Computerprogramma Woordenschat: alleen extra doelwoorden

2^e leerlijn:

- Basisprogramma
- Basisprogramma
 - Op verkenning: zelfstandig
 - Uitleg: zelfstandig lezen
 - Aan de slag
 - Schrijven: selectie
 - Spreken/luisteren: samenwerkopdrachten + selectie
 - Taalbeschouwing: selectie
 - Woordenschat: alleen onbekende woorden opzoeken
 - Terugkijken: niet
 - Toets: wel
- Differentiatie
 - Extra opdrachten: niet
 - Taalmaker:
 - selectie computerbladen
 - Computerprogramma Woordenschat: niet

Aanvankelijk lezen (Leessleutel)

1^e leerlijn:

Deel A:

- Basisprogramma
 - Introductie Thema: wel
 - Lessen: Introductie: wel (alleen bij interactieve lessen)
 - Taalonderdeel:
 - Taalbeschouwing: Helpt oefeningen wb per les, selectie verwerkingsactiviteiten
 - Spreken en luisteren: Groepsactiviteiten wel
 - Stellen: wel
 - Leesonderdeel (woord- en letterlessen niet als de leerling al kan lezen)
 - Woordlessen: Helpt oefeningen wb per les
 - Letterlessen: Helpt oefeningen wb per les
 - Leesboek: wel (op niveau, duo lezen met gelijk niveau of zelfstandig)
 - Vriendjeslezen: Selectie opdrachten Plusniveau
 - Leespromotie: wel
 - Afsluiting: wel
 - Les 9 Toets: wel
- Differentiatie
 - Les 10 Verrijking: wel
 - Plusboekjes: wel

Deel B:

- Basisprogramma
 - Introductie Thema: wel
 - Lessen: Introductie: wel (alleen bij interactieve lessen)
 - Taalonderdeel:
 - Taalbeschouwing: Helpt oefeningen wb per les, selectie verwerkingsactiviteiten
 - Spreken en luisteren: Groepsactiviteiten wel
 - Stellen: wel
 - Spelling: naar behoefte
 - Leesonderdeel:
 - Technisch lezen: niet
 - Begrijpend lezen: Helpt oefeningen wb per les, selectie verwerkingsactiviteiten
 - Leesles:
 - Leesboek: wel (op niveau, duo lezen met gelijk niveau of zelfstandig)
 - Vriendjeslezen: Selectie opdrachten Plusniveau
 - Leespromotie: wel
 - Afsluiting: wel
 - Les 9 Toets: wel
- Differentiatie
 - Les 10 Verrijking: wel
 - Plusboekjes: wel

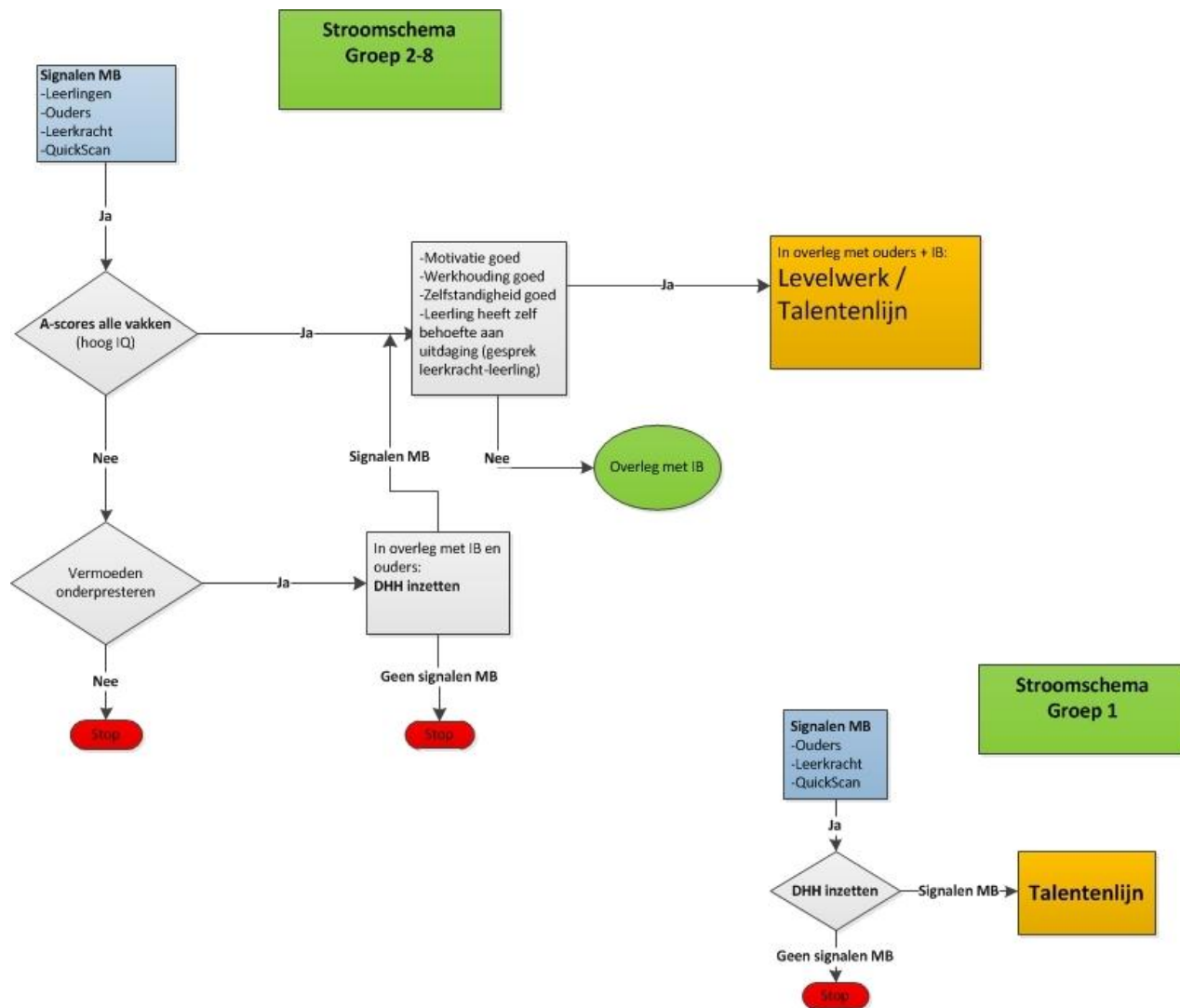
2^e leerlijn:

Deel A:

- Basisprogramma
 - Introductie Thema: wel
 - Lessen: Introductie: wel (alleen bij interactieve lessen)
 - Taalonderdeel:
 - Taalbeschouwing: oefeningen wb niet, selectie verwerkingsactiviteiten
 - Spreken en luisteren: Groepsactiviteiten wel
 - Stellen: selectie
 - Leesonderdeel (woord- en letterlessen niet als de leerling al kan lezen)
 - Woordlessen: Oefeningen werkboek niet
 - Letterlessen: Oefeningen werkboek niet
 - Leesboek: wel (op niveau, duo lezen met gelijk niveau of zelfstandig)
 - Vriendjeslezen: Selectie opdrachten Plusniveau
 - Leespromotie: wel
 - Afsluiting: wel
 - Les 9 Toets: wel
- Differentiatie
 - Les 10 Verrijking: niet, evt selectie verwerkingsactiviteiten
 - Plusboekjes: selectie opdrachten of selectie plusboekjes

Deel B:

- Basisprogramma
 - Introductie Thema: wel
 - Lessen: Introductie: wel (alleen bij interactieve lessen)
 - Taalonderdeel:
 - Taalbeschouwing: Oefeningen werkboek niet, selectie verwerkingsactiviteiten
 - Spreken en luisteren: Groepsactiviteiten wel
 - Stellen: selectie
 - Spelling: niet
 - Leesonderdeel:
 - Technisch lezen: niet
 - Begrijpend lezen: Oefeningen wb niet, selectie verwerkingsactiviteiten
 - Leesles:
 - Leesboek: wel (op niveau, duo lezen met gelijk niveau of zelfstandig)
 - Vriendjeslezen: Selectie opdrachten Plusniveau
 - Leespromotie: wel
 - Afsluiting: naar keuze
 - Les 9 Toets: wel
- Differentiatie
 - Les 10 Verrijking: niet, evt. selectie verwerkingsactiviteiten
 - Plusboekjes: selectie, indien zinvol

Procedure leerlingen die meedoen aan de lessen op Develstein

Het is de bedoeling dat de lessen starten na de herfstvakantie, dat is week 44.

We houden het volgende tijdpad aan:

- Voor de grote vakantie heeft Develstein laten weten om welke vakken het gaat
- 15 juli – 18 juli: IB's overleggen met de leerkrachten van groep 7 welke leerlingen in aanmerking komen
- 2 sept – 6 sept: leerkrachten groep 8 praten met ouders en leerlingen
- 9 sept – 13 sept: leerkrachten melden de leerlingen die in aanmerking komen bij hun eigen IB.
- 16 sept – 20 sept: IB's geven de aangemelde leerlingen door aan de IB die de aanmeldingen bij Develstein regelt, dat is deze keer Els den Otter.
- 23 sept-27 sept: IB 's Ambacht en Zwijndrecht hebben in deze week contact met elkaar
- 30 sept – 4 okt: de daarvoor aangewezen IB geeft de aanmeldingen door aan Develstein
- 7 okt – 11 okt: Develstein stuurt de voor de ouders en leerlingen bestemde brief naar de scholen
- 14 okt – 18 okt: de brief van Develstein gaat met de leerlingen mee
- De IB die de contacten verzorgt, zorgt ervoor dat de e-mailadressen van de leerkrachten van groep 8 en de IB's op de deelnamelijst komen te staan

Alle contacten met Develstein lopen via de daarvoor aangewezen IB. Leerkrachten en andere IB's melden niet zelf de leerlingen aan bij Develstein.

Voor leerlingen die niet langs de juiste weg en op tijd worden aangemeld bestaat de kans dat ze niet aan de lessen kunnen deelnemen, dit is de verantwoordelijkheid van de betreffende leerkracht of IB.

OPMERKINGEN VOOR DE LEERKRACHT

- Leerlingen mogen maar aan één vak deelnemen, wees daar duidelijk in.
- Mochten er plaatsen over zijn, dan kijken we welke kinderen in aanmerking komen om aan een tweede vak deel te nemen. Praat hier echter niet over met de kinderen, dit schept verwachtingen en leidt tot teleurstellingen.
- Gezien het grote aantal verwachte aanmeldingen, willen we graag dat je een scheiding aanbrengt tussen de kinderen die het zeker nodig hebben en de kinderen voor wie het eventueel een welkome aanvulling zou zijn.

Afsprakenblad Levelwerk en Talentlijn, rapportage

- Elk blok wordt met de leerling geëvalueerd, deze bladen worden bewaard.
- Een kopie van de evaluatiebladen wordt toegevoegd aan het rapport.
- In het vak onderaan rapporteren over Levelwerk: opmerkingen over het proces, evt. toetsuitslagen (uit Levelwerk) toevoegen.